

Alþingi
Erindi nr. P 127/1533
komudagur 26. 3. 2002

Iðntæknistofnun

IÐNTÆKNISTOFNUN ÍSLANDS
Keldnaholti, 112 Reykjavík
Heimasíða: <http://www.iti.is>
Sími 570 7100
Bréfasími 570 7111

Nefndasvið Alþingis
Alþingi
v/ Austurvöll
150 Reykjavík

Reykjavík, 25.03.02
0AA7000-52.01 HAJ/aó

Málefni: Umfjöllun tillögu til þingsályktunar um stefnu í byggðamálum fyrir árin 2002-2005, 538. mál.

Hér að neðan er fjallað um nokkur atriði sem fram koma í þingsályktunartillögu um stefnu í byggðamálum fyrir 2002-2005. Varðandi meginmarkmið áætlunarinnar þá eru þau víðfeðm og framsækni og árangur ræðst af því hvernig stjórnvöld og ekki síður heimamenn standa að málum.

Áður en lengra er haldið er rétt að geta um fjölbreytt verkefni sem Iðntæknistofnun hefur á undandörnum árum unnið að við atvinnuuppbyggingu á landsbyggðinni með opinberum aðilum og fyrirtækjum á grundvelli hagnýtra verkefna, ráðgjafar, handleiðslu og kynningar á tækifærum á sviði hvers kyns nýsköpunar.

Sem dæmi í þessu sambandi má nefna:

1. Skrifstofa Iðntæknistofnunar á Akureyri og Ísafirði.
2. Stefnumótunarverkefni á sviði atvinnumála og samfélagsþróunar s.s. fyrir; Akureyri, Austur Hérað, Fjarðarbyggð, Ísafjarðarkaupstað, Bolungarvík, Þórshöfn og Svalbarðshrepp, Hornafjörð, Mosfellsbæ, Akranes og fyrir Strandir svo nýleg dæmi séu nefnd. Um næstu mánaðarmót er að hefjast stefnumótunarverkefni á sviði ferðaþjónustu fyrir Atvinnuþróunarfélag Eyjafjarðar.
3. Kynning á sérferðiaðstoð Iðntæknistofnunar á landsbyggðinni eins og verkefni *Við eigum erindi við þig* og *Þekking til allra landshluta*.
4. Unnið hefur verið að víðtækri þekkingaruppbyggingu í eldismálum með verkefnum eins og *Aquafarmer* og þróunarmálum við hvers kyns stíueldi eins og við undirbúning á eldi beitarfisks hér á landi.
5. Sérverkefni eins og verkefnið *Nýsköpun í gagna- og fjarvinnslu* á landsbyggðinni.
6. Fræðsluverkefni sem eingöngu eru starfrækt fyrir landsbyggðina eins og *Bættur rekstur* og *Við stjórnvölinn*.
7. Vöruþróunarverkefni starfrækt af Impru, þjónustumiðstöð frumkvöðla og fyrirtækja og rannsókn- og þróunarverkefni á vegum Matvælarannsóknna á Keldnaholti í samvinnu við hagsmunaaðila og fyrirtæki í landbúnaði.
8. Samstarf um rekstur Frumkvöðlaseturs Norðurlands og Nýheima á Hornafirði.
9. Önnur sérverkefni hafa síðan verið unnin fyrir einstök fyrirtæki sem ekki verður getið um hér.

Hvað skilar árangri? Viðhorf og forysta

Iðntæknistofnun telur að það sé lykilatriði að viðhorf og forysta sé til staðar við nýsköpun og styrkingu atvinnulífs. Þessi atriði eiga við hvort sem um er að ræða nýsköpun í hefðbundnum greinum eða nýjum atvinnugreinum. Leggja þarf áherslu á að nálgast viðfangsefnið með „nýrri óhefðbundinni hugsun“ til að nýsköpun verði ríkur þáttur í þróuninni. Leggja má meiri áherslu á viðhorf þar sem þekkingin er í öndvegi en ekki einungis náttúruleg hráefni og aðstæður. Telja má að t.d. innan ullariðnaðarins hafi mátt leggja meiri áherslu á þekkinguna, s.s. ýfingu, hönnun o.fl. á kostnað náttúrulega hráefnisins.

Annað dæmi í þessu sambandi má nefna þróun meðalstórs fyrirtækis á landsbyggðinni, Miðás á Egilstöðum. Fyrirtækið tók þá afstöðu að slíta sig úr viðjum vanans og umbreyta starfsháttum sínum þannig að þekking nýtist með aðstoð utanaðkomandi aðila.

Þriðja dæmið í þessu samband skal nefna Límtré og þróun þess og framleiðslu á vörum eins og yleiningum. Starfsemi sem byggist á þekkingu, áræði og ákveðinni forystu. Öll leiðandi fyrirtæki sem eru til fyrirmyndar leggja áherslu á þátt þekkingar í starfsemi sinni og nýnæmi við að leysa viðfangsefni.

Umgjörðin

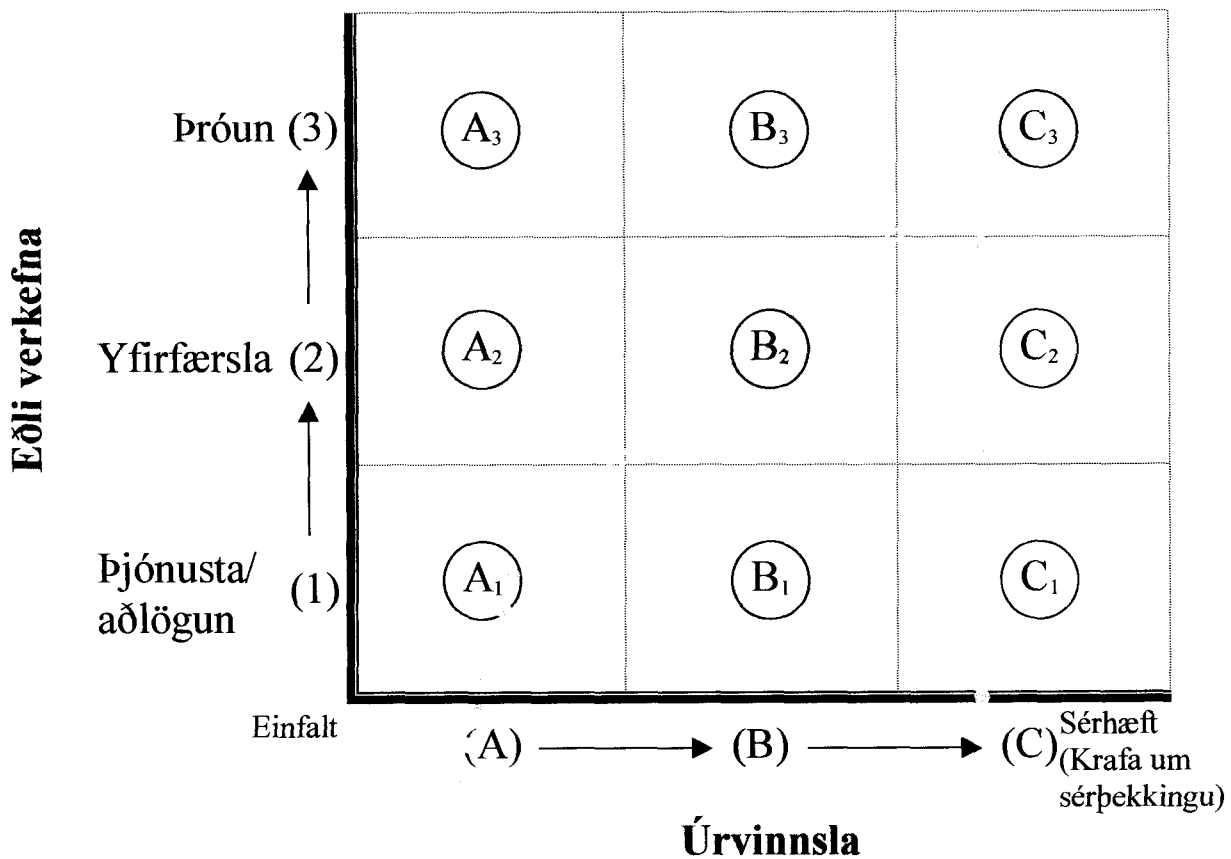
Til að láta hluti gerast þarf frumkvæði frá atvinnulífinu eða samfélaginu. Til að þetta frumkvæði fái að njóta sín þarf oft að brúa bil á milli þekkingar og hæfni og fjármagns til að taka fyrstu áhættu. Þarna telur Iðntæknistofnun að opinberir aðilar geti starfað sem hvati til athafna. Það er reynsla stofnunarinnar í gegnum árin í fjölda hagnýtra verkefna sem hún hefur unnið að með þeim fyrirtækjum sem nú standa í fremstu röð.

Mikilvægt er að veita stuðning við forkönnun verkefna, þekkingaryfirfærslu við upphaf þróunar og að stýra áhættufjarmagni.

Stefnumótun sveitarfélaga er nauðsyn. Það er hins vegar mat Iðntæknistofnunar að með sama hætti og að það er nauðsynlegt að móta stefnu þá er nauðsynlegt að viðkomandi íbúar séu þátttakendur í mótun hennar. Í stefnumótunarverkefnum Iðntæknistofnunar er þetta frumskilyrði.

Menntunarþátturinn er grundvallaratriði til að byggja einhverja framtíð á. Best væri að það gæti haldist í hendur annars vegar uppbygging menntunar og svo hins vegar mótun starfa er krefjast menntunar og sérþekkingar.

Meðfylgjandi mynd hefur verið sett fram þessu til stuðnings.

Hér er um að ræða verkefni sem markaðurinn mun sjá sér hag í að vinna. Byggir á frumkvæði heimamanna, fyrirtækja og stofnana. Þessi verkefni hafa skjót áhrif á atvinnulíf en byggja ekki eins upp hæfni og færni.

Verkefni sem hafa langtímaáhrif á byggðir. Verkefnið krefjast fjárfestinga. Þau geta gefið mun meira af sér til lengri tíma litið vegna uppbyggingar á sérþekkingu og störfum sem skapast í tengslum við þau.

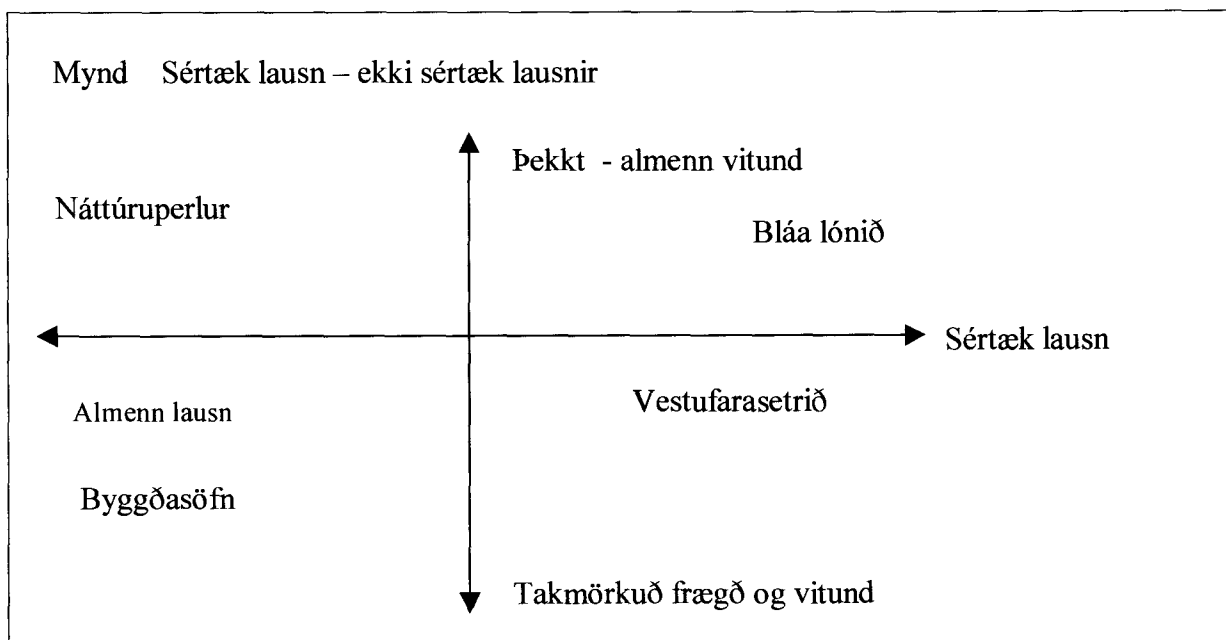

Það er ljóst að ef stefnt er að langtíma uppbyggingu atvinnulífs þá verður það ekki gert nema með sértækum lausnum hvort sem það er vegna metnaðar einkaaðila eða opinbera aðila. Slíkar lausnir þurfa sértæka þekkingu og fjármagn.

Hvar eru sóknarfærin

Segja má að sóknarfærin séu óháð núverandi atvinnuuppbyggingu. Hún byggist frekar á að finna nýjar lausnir – lausnir sem eru sértækar, þar sem til staðar er virkur eða óvirkur markaður og þekking.

Ferðaþjónustan hefur verið vaxandi atvinnugrein. Afkoma greinarinnar hefur hins vegar verið léleg. Þeir staðir sem ná að dafna hins vegar eru þeir staðir sem bjóða ferðamönnum upp á sértæka þjónustu; Bláa lónið, Vesturfarasetrið við Hofsóss og nýjasta dæmið Galdrasetrið á Ströndum. Meðfylgjandi mynd útskýrir samhengið á milli þess að veita sértæka þjónustu byggða á þekkingu og vitund um viðkomandi áfangastað.

Hvernig á skipulagið að vera – lög og reglugerðir

Það er skoðun Iðntæknistofnunar að áherslan í umræðu um byggðamál einkennist um of af umræðu um skipulagsmál á kostnað aðgerða. Við tökum undir að nauðsynlegt er að endurskoða fyrirkomulag opinbers stuðnings þannig að hann verði skilvirkari. Slík endurskoðun þarf hins vegar að vera gerð á grundvelli þarfa markaðarins og atvinnulífsins en ekki á grundvelli hagsmuna.

Þáttur í atvinnuuppbyggingu á landsbyggðinni er til dæmis að endurskoða lög er tengjast landbúnaði. Einfalda þarf löggjöfina og taka út letjandi atriði í lögunum eins og um eignarhald á jörðum o.fl. Framseljanlegt greiðslumark í sauðfjárrækt er mikilvægur þáttur en spurning er um getu greinarinnar til að fjárfesta eftir langt og erfitt tímabil.

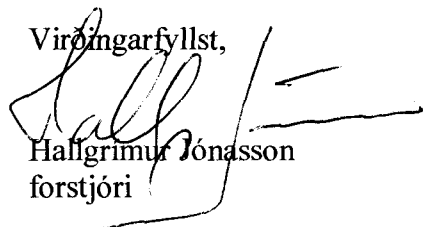

Tillögur um aðgerðir – nokkrar athugasemdir

Tillögurnar eru metnaðarfullar og megininntakið gott. Lagt er til að farið verði út í gerð áætlana og athugana, en það kann að verða á kostnað aðgerða til lausnar viðfangsefna. Það er þó ljóst að vandratað er milli vandaðs undirbúnings og framkvæmdaþátta. Dæmi um áætlanir er að auka verkefni og fjölga störfum í opinberri þjónustu, heildarathugun á mismunandi búsetuskilyrðum fólks og heildarathugun á mismunandi starfsskilyrðum atvinnuveganna, áætlun um uppbyggingu fiskeldi, fjarvinnsluáætlun fyrir ráðuneyti og opinbera aðila. Verkefnin eru góð, en spurningin er hvort ekki er hægt að vinna þessi verkefni þannig að vinnan verði skilvirkari. Í því sambandi má fela hæfum aðilum að leysa viðfangsefni með útboði eða árangurssamningi.

Iðntæknistofnun list vel á þau mál er lúta að uppbyggingu á Akureyri og Eyjarfjarðarsvæðinu. Bygðaaætlun fyrir svæðið er með mælanlegt markmið. Uppbygging Nýsköpunarmiðstöðvar á Akureyri er þarft mál. Gæta þarf hins vegar að því að slík stöð verði ekki byggð upp sem eyland í þjónustuflórunni heldur verði séð til að starfsemin tengist á verkefnisgrunni öðrum stofnunum og hafi sértækt verkefnasvið þannig að skörun þekkingar og verksviða verði sem minnst.

Virðingarfyllst,

Hallgrímur Jónasson
forstjóri